

Budova bývalého sídla Štátnej Bezpečnosti na Špitálskej 14 v Bratislave (U dvoch levov).

Vila Jaroň na Uhrovej ulici v Bratislave. Jedna z najreprezentatívnejších stavieb funkcionalistického slohu na svete. Zbúraná bola v roku 2011.

Dnes už opustená železničná stanica Bratislava-Filiálka. Odtiaľto odchádzal nákladný vagón s naloženým nábytkom rodiny postihnutej Akciou B.

Budova bývalého sídla Ústredného národného výboru na Primaciálnom námestí v Bratislave

VÝROK

“Za miesto trvalého pobytu nám bola určená Suchá Hora v okrese Trstená. (...) Na bývanie nám bola pridelená stará drevenica, do ktorej cez špáry v stenách prenikalo svetlo. Takzvaná kuchyňa bola používaná na varenie zemiakov pre ošípané. Keď sme sem prišli, predsedu Miestneho národného výboru sme práve v úrade nezašlihli. Jeho zástupca nám podpísal potvrdenie, že pridelený byt je v naprosto neobývatelnom stave. To nepomohlo.”

Ján Mora, vysídlený v Akcii B z Bratislavy

Rodinní príslušníci /synovia a dcéry/ bývajúci v spoločnej domácnosti rodín schválených na presťahovanie, ktorí sú starší ako 16 rokov a navštevujú stredné alebo vysoké školy, budú zo škôl uvoľnení a zaradení ako pracovný dorast najmä v odbore drevárskom a stavebnom.

Návrh na uznesenie I. schôdzky Komisie pre vedenie Akcie B.
Bratislava, 24. mája 1952.

Zdroje fotografií: Slovenský národný archív, Vojenský historický ústav, Archív Múzea Slovenského národného povstania, publikácia Slávne víly Slovenska, Archív Márie Jurčovičovej, Fotoarchív Michala Babála

AKCIA B (1952 – 1953)

Po uzurpovaní moci v roku 1948 sa komunistická strana usilovala prerobiť spoločnosť v súlade s komunistickou ideológiou a zbaviť sa skutočných či domnelých odporcov režimu. Jedným z prejavov tejto snahy bola aj akcia zameraná na násilné vysťahovanie „nespolahlivých“ občanov z veľkých miest na vidiek, čo malo slúžiť budovaniu novej beztriednej spoločnosti. Byty putovali do rúk ľudí slúžiacich komunistickému režimu. Ďalší krok k pretvoreniu spoločnosti podľa vzoru Sovietskeho zväzu sa mal podariť Akciou B - “bé” ako byty.

www.upn.gov.sk

EURÓPSKA SIEŤ
PAMÄŤ A SOLIDARITA

www.enrs.eu

Vila na ulici Fraňa Kráľa, z ktorej bola v roku 1952 vysťahovaná rodina Jurčovičovcov do Jasenovej na Orave.

Jozef Lietavec, povereník vnútra, hlavný vykonávateľ Akcie B v Bratislave.

Drevenica v Jasenovej na Orave, kam sa po vyvezení z Bratislavy musela nasťahovať rodina Jurčovičovcov.

Minister národnej obrany Alexej Čepička, iniciátor Akcie B v Československu.

Pamätná tabuľa rodinám vysťahovaným v Akcii B z Bratislavy-Dúbravky.

Iniciátorom na celorepublikovej úrovni bol minister národnej obrany - Alexej Čepička. Jeho návrh na "vystěhování státně nespolehlivých osob, nebo osob, které užívají bytu proti veřejnému zájmu" schválil politický sekretariát ÚV KSČ v marci 1952 ako prísne tajný materiál. Na Slovensku bola vykonávateľom Akcie B tajná Zvláštna komisia pod vedením povereníka vnútra Jozefa Lietavca, ktorá dostávala tipy na osoby, ktoré treba vysťahovať od miestnych orgánov KSS alebo od národných výborov.

Dostupné štatistiky hovoria, že v rámci Akcie B bolo vysťahovaných 1042 rodín štátne nespolehlivých osôb z nasledujúcich slovenských miest: Bratislava 678, Komárno 160, Martin 136 a Žilina 68 rodín. Zaradovanie na nútenú prácu trvalo od leta 1952 do jesene 1953. Na miestach, ktoré boli pre nich úradmi vybrané na nich čakala pridelená práca.

LEGÁLNOSŤ AKCIE B

Akcia B sa opierala o platnú legislatívu. Zákon č. 138/1948 Zb. o hospodárení s bytmi umožňoval zrušiť osobe štátne nespolehlivej nájomnú zmluvu a úradne jej (výmerom) nariadiť vysťahovať sa do určenej obce na vidieku. Veľakrát stačil iba ústny pokyn. Svojevoľné rozhodnutia, nepodložené dôkazmi a udania urobili Akciu B

protizákonnou - navyiac i protirečiacou vtedajším zákonom a Ústave Československej republiky z mája 1948.

PRIEBEH VYSTAHOVANIA

Rodina určená na vysťahovanie dostala buď výmer a informáciu o pristavení nákladného vagóna niekoľko dní vopred, alebo ju ráno prekvapilo sťahovacie auto. Pre rodiny to bol šok. Keď sa správy o vysťahovaní začali šíriť, mnohé rodiny si preventívne zbalili najpotrebnejšie veci pre prípad, že sa vo dverách objaví dvojica „tajných“ s výmerom na vysťahovanie. Takmer vždy žalostný stav nového obydlija, cudzie prostredie, nedôvera ľudí, nové podradné zamestnanie, znemožnenie štúdia sa podpísali pod psychické a fyzické zdravie vysťahovaných rodín. Ich život zostal navždy poznačený svojvoľou totalitného režimu.

SKUPINY ĽUDÍ POSTIHNUTÉ AKCIOU B

Osoby na vysťahovanie komisia určovala takmer vždy podľa politických a triednych kritérií. Vyberala osoby politicky aktívne pred rokom 1948, členov Demokratickej strany, inteligenciu, podnikateľov, živnostníkov, majiteľov pekného domu/bytu, ale i bežných ľudí. Napríklad niekto bol označený za nespolehlivého, pretože odmietol požičať auto na prevoz transparentov k oslavám narodenín J. V.

Stalina, neprejavoval kladný postoj k ľudovodemokratickému zriadeniu, šíril náboženskú vieru, či vlastnil továreň, kde pracovalo 27 robotníkov a podobne.

PORIADOK PRE PRIDEĽOVANIE A KLASIFIKÁCIA BYTOV

Akcia B mala navonok vyriešiť údajný nedostatok bytov a dať ich k dispozícii ľuďom, ktorí prišli do miest pracovať. V skutočnosti sa od začiatku na tajných zasadnutiach Zvláštnej komisie dohadovali percentuálne pomery delenia získaných bytov pre poverenictvo vnútra vrátane ŠtB, vojakov, straníckych pracovníkov a ďalších zaslúžilých súdruhov. Neskôr sa zhabané byty prideľovali aj masovým organizáciám či veľkým podnikom.

(NE)REHABILITÁCIA

Na jeseň 1956 vznikla Špeciálna komisia pre podávanie sťažností proti Akcii B. Mala formálny charakter, preto k náprave došlo len v niekoľko málo prípadoch. Zákon z júla 1968 mal Akciu B prešetriť, ale udalosti v auguste 1968 a normalizácia nápravu nadiľho oddialili. A napokon ani zákon č. 87/1991 o mimosúdnych rehabilitáciách neodškodnil ani len malý počet tých, ktorí sa toho dožili, dostatočným spôsobom ani finančne, ani navrátením bytu.